

Vasy Géza

A KÖLTÉSZET HALHATATLAN

Már a huszadik században, főként az első világháború óta rendre fölvetődött a kérdés: van-e létjogosultsága a költészetnek? S ha nincsen, akkor szükséges-e olvasni, előadni, hallgatni a verseket? Komoly kritikusok, tudós esztéták meditáltak ezen, jóslták a líra halálát itt Magyarországon s másfelé is, s aztán a valóság rendre rácaffolt aggodalmakra, jóslataikra. Gondoljunk csak például Babits Mihály, Szabó Lőrinc, Illyés Gyula, József Attila, Weöres Sándor, Pilinszky János, Nagy László vagy a nálunk is méltán számon tartott Giuseppe Ungaretti, Eugenio Montale, Salvatore Quasimodo vagy Mario Luzi klasszikus életművére, amelyek a költészet halhatatlanságát tanúsítják. Az irodalom egészen belül a költészet ma sem veszített nagyszerűségéből. Ámde így látják-e ezt a lehetséges olvasók is?

Itt, ezen a füredi ünnepségen, ezen a megemlékezésen és versünnepen, vagy évente a Költészet Napján persze mint-ha minden rendben lenne. De ne áltassuk magunkat: az általános- és a középiskolai tanulmányokat befejezve nagyon kevesen maradnak meg rendszeres versolvasónak.

A lírai művek megismeréséhez és befogadásához segítségre: közvetítőkre van szükség. Minden értelmezés közvetítés is: a tanaré, a kritikusé, a versmondóé s természetesen a költőé is. József Attila egy esztétikai fejtegetésében arra a következtetésre jutott, hogy az nem szükséges, hogy éppen ő verset írjon, de az szükséges, hogy versek íródjanak, „mert különben meggörcsölne a világ gyémánttengelye”. A költők azóta is írják a verseiket világszerte, s a gyémánttengely a törvény szerint forog akkor is, ha csak keveseknek van erről tudomása. A költészet hozzátartozik az emberekkel benépesedett földgolyó működőképességéhez. Nem az számít, hogy milliárdokban vagy csupán milliókban mérhető az azok száma, akik versolvasók. Nem az számít, hogy a körülbelül 12 millió magyarból hányan tartják számon Arany Jánost, József Attilát vagy a kortárs költőket, a mintegy hatvan millió olaszból Dantét, Carduccit vagy Quasimodót. Az a fontos, hogy a költészetből olyan szellemiség sugárzik, amelyet egyetlen személyiség sem nélkülözhet.

A költészet a kultúra nélkülözhetetlen része az emberré válás óta. Oly módon, miként a tűz, miként a szerelem.

Manapság világszerte nem is kevesen úgy gondolják, hogy messze vagyunk már Homérosztól, Dantétól, de Montaletól vagy József Attilától is, s ebben a másféle, ezredfordulós világban semmi szükség az emberiség lírai örökségére s azokra, akik ennek szellemiségét folytatják. Nincs igazuk. Azt komoly szakemberek is megállapították már, hogy a lírai művek igazából lefordíthatatlanok, annyira a megírás nyelvéhez kötődnek. Anyanyelveink gazdagsága és a műfordítók tehetsége azonban számtalanszor bebizonyította már, hogy mégiscsak van egy olyan, a konkrét nyelvhez kötött, de arról mégis egy másik nyelvre átültethető szellemiség, esztétikum, amely megragadja a befogadót. Régióta, valóban ezer éve tanúsítják ezt a magyar-olasz kulturális kapcsolatok, tanúsítja az olasz irodalom remekműveinek magyarra való fordítása, azok népszerűsítése. A kortárs irodalom nélkül azonban nemcsak a nyelv satnyul el, hanem a klasszikusok is elhalványulnak, felejtődnek. Ezért olyan irodalmi életre van szükség, amely e kettő egészséges összhangját tudja biztosítani.

Balatonfüred szemléletes és követendő példáját adja ennek. Már 16 éve ad otthont a nemzetközi költőtalálkozóknak, a Salvatore Quasimodo-költőversenynek. A Balaton melléke régióta „a múzsáknak szentelt kies tartomány”, s ezen belül Füred dicsekedhet, egészen a XVIII. századig visszanyúlóan, a legtöbb hagyománnyal. A magyar művelődés- és irodalomtörténetbe kitörölhetetlenül beírta a nevét ez a város. S azon szorgoskodik, hogy ez a jelenkorban se legyen másképpen. Itt járva nemcsak az érezheti meg az elmúlt korok szellemiségét, aki azt könyvekből ismeri, hiszen léptenyomon figyelmeztet bennünket valami erre a kulturális örökségre. Szobrok, emléktáblák, múzeumok, aztán kiállítások, rendezvények, nemcsak helytörténeti jelentőségű új könyvek, legújabbán pedig irodalmi folyóirat, a Tempevölgy bizonyítja a szellemi élet elevenségét. Nemcsak a beteg test gyógyulhat Füreden, hanem a lélek is megújulhat, s erre bizony nagy szükség van, mert a globalizáció szellemi és erkölcsi rombolásával szemben helyt kell állni.

Benne élünk egy romlékony világban, s romlékony életünket szeretnénk rendezettebben leélni. A költészet azt is tudatosítja bennünk, hogy a társadalom soha nem működött harmonikusan, s azt is, hogy az ember mindig és mégis szerette volna jobbá varázsolni, hogy az ő személyes sorsa is jobb legyen. Minden jó vers, beleértve a legtragikusabbakat is, az élethez adhat erőt.